

EUROPA ARE NEVOIE DE FRATERNITATEA NOASTRĂ

După mai mult de o jumătate de secol de separare, Europa reconstruiește politic ceea ce a manifestat deja din punct de vedere cultural. Acest proces nu este simplu și nici fără surprize. Anii în care națiunile europene au fost divizate și au fost victimele suspiciunii au marcat spiritele și mentalitățile. Acum la începutul celui de-al III-lea mileniu ne dăm seama că societatea nu are nevoie numai de relații comerciale și schimburi academice. În Europa se simte o mare nevoie de comunicare duhovnicească, de redescoperire a spiritului european, ea are nevoie de fraternitate. În întâlnirea dintre particularitățile culturale ale diferitelor națiuni, se simte din ce în ce mai mult nevoia redescoperirii rădăcinilor comune. Conștienți de rădăcinile noastre creștine, vom reuși să onorăm mai bine responsabilitatea fiecăruia de a ușura dialogul dintre culturi și a fi sensibili la neputințele și nevoile celor de lângă noi.

Dialogul și solidaritatea sunt aspecte fundamentale ale conviețuirii. Dialogul este semnul depășirii egoismului și împietririi în orgoliu. Prin dialog devenim conștienți că omul de lângă noi este o persoană care are ceva de împărtășit și că autosuficiența și desconsiderarea nu sunt atitudini demne de om ca chip al lui Dumnezeu.

Conștiința nevoii de dialog ne ajută să îl înțelegem pe cel de lângă noi ca pe un frate și să ne manifestăm solidar cu el. Această conștiință este percepută atât la nivelul persoanei cât și la nivelul comunităților. Fiecare comunitate ce este marcată de un parcurs istoric are un patrimoniu cultural și spiritual care poate intra în dialog cu alte culturi. Dialogul este și un schimb de daruri care marchează trecerea de la antagonism la parteneriat, de la dezbinare la reconciliere¹.

Din păcate în societatea de azi mentalitatea contractuală și de schimb economic marchează în mod categoric și relațiile interpersonale și intercomunitare. Suntem din ce în ce mai obișnuiți cu parteneriate încadrate juridic în care fiecare parte știe dinnainte ceea ce dorește de la dialog și se ajunge la o atitudine de *compromis* în care nici unul nu este dispus să intre în profunzimea împreună-lucrării, ci încearcă să obțină un rezultat cât mai apropiat de opinia sa inițială. Atunci când se vorbește de dialog, la nivel instituțional, termenul care este cel mai des asociat dialogului este *compromisul*.

Originea acestui termen este foarte interesantă. Din punct de vedere etimologic, *compromisul* trimite la nevoia de angajament reciproc, schimb de promisiuni, disponibilitatea fiecărei părți de a se investi într-un dialog constructiv, de a se angaja în atitudini care să concilieze și să pună împreună idei și acțiuni. Din păcate în ziua de azi *compromisul* trimite mai mult spre o diluare a identității pentru a ajunge la ceva acceptabil pentru ambele părți. Această diluare duce la deresponsabilizare și în cel mai bun caz la o înțelegere de scurtă durată și cu fundamente șubrede. Privit astfel *compromisul*

¹ Părintele Arhidiacon Ioan Ica jr. a dezvoltat această idee a nevoii de a redescoperi dialogul în aspectele lui cele mai profunde în studiul « Biserică, societate, gândire în Răsărit, în Occident și în Europa de azi », publicat în *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002; vezi p. 44.

caricaturizează dialogul și riscă să îl *compromită*.

Secole de-a rândul națiunile europene au fost în concurență, și identitatea națională a fost folosită pentru a sublinia diferențele. Acum voința de a trăi împreună ne obligă să medităm la ceea ce ne unește și să facem ca Europa națiunilor să nu fie slăbită de egoism.

În secolul trecut Europa a fost într-o criză de comunicare. Fiecare țară și-a proiectat viitorul văzând în celălalt cel mult un partener economic. Nu putem să nu observăm că cea mai mare parte a mecanismelor care guvernează azi Uniunea Europeană au fost puse în mișcare într-o epocă în care țările din Europa de Est nu puteau să își aducă o contribuție importantă la evoluția instituțională. În acea epocă sistemul comunitar a fost gândit pentru o parte a continentului, fără a putea anticipa ce se va întâmpla cu țările aflate în blocul comunist. Acum suntem în situația de a armoniza sensibilități ce nu au putut fi anticipate de cei ce au lansat procesul de unificare europeană.

Unificarea europeană este o lucrare marcată de aspirații, idealuri și convingeri. Ea vizează realizarea unei unități organice, printr-o manifestare coerentă și unitară. Din punct de vedere structural, organismul european prinde contur. Noi, cultele, putem ajuta Europa să își ia din nou în considerare sufletul.

Chiar dacă liderii statelor europene nu reușesc să ajungă la un acord în ceea ce privește afirmarea oficială a rădăcinilor creștine ale Europei, pentru noi, europenii creștini, este important să dăm Europei tot ceea ce identitatea noastră creștină poate aduce. Creștinismul ne dă capacitatea de a accepta diferențele și de a ne îmbogăți de dragostea pentru aporoapele, de a depăși egoismul și a trăi în smerenie, și toate acestea fără a aștepta ceva în schimb.

Hristos a marcat definitiv identitatea vechiului continent. Patrimoniul spiritual și cultural european este o mărturie de necontestat. Chiar dacă pentru mulți relațiile economice au o mai mare importanță decât afirmarea idealurilor și a identității, fiecare dintre noi are obligația de a compensa absența recunoașterii oficiale cu un efort personal și comunitar intens pentru a trăi, și a face evident ceea ce, din diferite rațiuni, este pus în umbră.

În cadrul întâlnirii anuale a grupului de rugăciune interparlamentar, care a avut loc la Parlamentul European de la Bruxelles în data de 29 noiembrie 2006, Domnului Michel Camdessus, – în calitate de fost director al FMI – a atras atenția asupra pericolului dezumanizării relațiilor internaționale datorat egoismului marilor puteri economice. El a spus : « identitatea creștină a Europei – din păcate nerecunoscută în Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa, și datorită țării mele Franța – trebuie să fie mărturisită printr-o atitudine creștină a oamenilor politici ». « Europa nu ar fi ajuns la o organizare instituțională dacă oameni politici europeni, marcați de trăirea în Iisus Hristos, nu ar fi visat la proiectul european și nu ar fi fost animați de valorile creștine ale comuniunii și partajului. » El a mai adăugat : « Înlăturați Catedrala catolică din orașul meu natal Bayonne și orașul își pierde identitatea. La fel, dacă se înlătură din Europa valorile creștine, Europa își pierde pur și simplu identitatea. » În cadrul aceleiași întâlniri, Doamna Eija-Ritta Korhola, Membră a Parlamentului European a atras atenția asupra riscului pe care îl prezintă incapacitatea factorilor de decizie ai Uniunii Europene, și ai instituțiilor de decizie politică în general, de a simți durerea provocată de îndepărtarea de valorile morale, spunând : « Copilul care nu simte durerea [datorita unei boli

genetice] este condamnat la moarte înainte de maturitate pentru că nu simte rănilor și nu evită pericolele ce-l înconjoară. Insensibilitatea morală a societății actuale poate să fie asimilată cu o astfel de boală și rezultatul riscă să fie similar ».

Europa are nevoie de fiecare creștin în parte și de toți împreună pentru a depăși complexul de subordonare față de economic și pentru a rezista în fața secularizării care diluează valorile și le subordonează instinctele și orbește conștiința pentru a ne comporta ca și cum Dumnezeu nu ar exista².

Biserica Ortodoxă și celelalte culte au afirmat de mai multe ori în mod explicit importanța dimensiunii spirituale și morale în cadrul procesului de consolidare a instituțiilor europene.

Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, în cadrul mesajului adresat cu ocazia celei de-a III-a Adunări ecumenice europene de la Sibiu, în 7 septembrie 2007, a arătat că « temelia pentru o nouă europă nu poate fi doar de ordin financiar și politic, ci și cu o dimensiune culturală și națională. Din acest motiv noi susținem cu toată determinarea și convingerea creștină, binecuvântăm și contribuim pentru crearea unei Europe umane și sociale, luminată de veșnica lumină a lui Hristos. »

Cu aceeași ocazie, IPS Daniel, locțiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a afirmat datoria noastră, ca cetățeni ai Europei, de a lucra împreună cu toți creștinii pentru a manifesta o responsabilitate comună, mărturisindu-l pe Hristos. Într-un discurs anterior ținut la Strasbourg³, IPS Daniel spunea că lucrarea de construcție a Europei unite devine pentru Ortodoxie o provocare nouă și o șansă pentru a exprima, într-un mod nou, fidelitatea față de Evanghelia Iubirii divine pentru umanitate într-un context nou, în care coexistă și, uneori, se confruntă laicitatea secularizată și pluralismul religios, amenințarea permanentă a fragmentării și dorința unității, tensiunea între unirea statelor fondată pe principii juridice și comuniunea existențială trăită de persoane și de popoare diferite. *În procesul construcției europene, Bisericile trebuie să evite deopotrivă izolarea și dizolvarea.*

Biserica Ortodoxă este majoritară în trei țări ale Uniunii Europene. Poate ea, din această poziție, să sprijine procesul de integrare europeană și de consolidare a instituțiilor europene ?

Prin organizarea sa sinodală și prin experiența sa de a trăi un raport echilibrat între particularitate și alteritate, constituită din Biserici autocefale care trăiesc și se manifestă într-un raport de interdependență, Biserica Ortodoxă trăiește unitatea în diversitate, trăiește subsidiaritatea și coresponsabilitatea, principii care sunt la baza construcției europene.

Principiul subsidiarității atât de des evocat în dezbaterile referitoare la instituțiile europene și la raportul dintre suveranitatea națională și identitatea politică a Uniunii Europene, este un principiu fundamental pentru organizarea Bisericii noastre. De secole Biserica Ortodoxă a învățat să respecte dreptul

² Într-un interviu acordat în data de 13 septembrie 2007 Radioului național, IPS Daniel, în acel moment Patriarh ales al Bisericii Ortodoxe Române, arăta că secularizarea împinge omul spre a se comporta ca și cum Dumnezeu nu ar exista. El a desemnat secularitatea ca fiind una din cele mari probleme pentru care Biserica Ortodoxă trebuie să ofere soluții.

³ Conferință susținută în 27 mai 2005, la Universitatea „Marc Bloch” din Strasbourg (Franța).

fiecărei Biserici locale de a rezolva propriile probleme, sinodalitatea intervenind doar după ce mijloacele locale erau epuizate. În Biserica Ortodoxă coordonarea mitropolitană, patriarhală sau panortodoxă, este un cadru de manifestare a vocației de comuniune înscrisă în însăși firea sobornicească a Bisericii.

Mentalitatea ortodoxă este pregătită să înțeleagă procesul de integrare europeană în toate subtilitățile lui și instituția bisericească este gata să transmită credincioșilor ei un mesaj de speranță și de încredere. Așteptăm însă de la Uniunea Europeană o asumare efectivă a fundamentelor societății și culturii europene și o mai mare deschidere pentru luarea în considerare a contribuției pe care Bisericile europene o pot aduce în acest proces de consolidare instituțională a Uniunii.

† **Mitropolitul IOSIF**